

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Drama (valgfag) Faghæfte

2019

Drama (valgfag)

Indledning	3
Folkeskolens formål	4
Fælles Mål	5
Læseplan	11
Undervisningsvejledning	25

Indledning

Et af folkeskolens vigtigste formål er at give eleverne kundskaber og færdigheder i samarbejde med forældrene. Folkeskolens fag og emner er centrale for dette formål. Det er gennem undervisning i fag og emner, at eleverne skal forberedes til videre uddannelse og få lyst til at lære mere. Folkeskolens fag og emner skal også bidrage til at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling og forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Hver dag leverer skolerne en vigtig indsats for at leve op til skolens og fagenes formål. Skolen skal understøtte lærerne, lederne og pædagogerne i opgaven med at tilrettelægge god undervisning med udgangspunkt i deres professionelle dømmekraft og efter lokale forhold. Børne- og Undervisningsministeriet udarbejder vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger i fag og emner for at tydeliggøre rammerne for undervisningen og understøtte de fagprofessionelle i deres arbejde. Ministeriets læseplaner og undervisningsvejledninger fra 2019 fremhæver særligt to forhold: Sammenhængen mellem skolens formål, fagenes formål og indholdet i det enkelte fag; og det professionelle råderum i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) afspejler de løsnede bindinger i Fælles Mål. De nationale rammer for undervisningen er stadig fastsat i Fælles Mål. Fagenes formål, kompetenceområder, kompetencemål og de tilhørende færdigheds- og vidensområder fastsætter, hvad eleverne skal kunne på bestemte klassetrin. Inden for disse rammer er der metodisk og didaktisk frihed til at tilrettelægge undervisningen – med respekt for fagenes forskellighed, elevernes faglige forudsætninger og med fokus på elevens faglige og alsidige udvikling. Med udgangspunkt heri skal undervisningen give eleverne de bedste forudsætninger for faglig fordybelse, overblik og oplevelse af sammenhænge samt mulighed for at tilegne sig de kompetencer, færdigheder og den viden, der ligger i de enkelte fag.

En række fagpersoner fra folkeskolen, professionshøjskoler og faglige foreninger har været centrale i udformningen af læseplaner og undervisningsvejledninger. Børne- og Undervisningsministeriet takker alle for konstruktiv medvirken undervejs. Børne- og Undervisningsministeriet står for den endelige udformning af materialet.

Aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen

Folkeskoleforligskredsen indgik den 19. maj 2017 en aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen. Aftalen løser bindingerne i Fælles Mål og gør alle færdigheds- og vidensmål i Fælles Mål vejledende. Det har medført en ændring af folkeskoleloven samt en ændring af bekendtgørelserne om Fælles Mål og børnehaveklassen.

Som opfølgning på aftalen har Børne- og Undervisningsministeriet udsendt vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger til folkeskolens fag og obligatoriske emner. Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) er samlet i faghæfter sammen med skolens formål og fagets Fælles Mål.

Folkeskolens formål

---

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligestilling og demokrati.

Fælles Mål

Indhold

---

1 Fagets formål	7
2 Fælles Mål	8
Fælles Mål efter klassetrin	
Efter 7./8./9. klassetrin	8

1 Fagets formål

Eleverne skal i faget drama udvikle kompetencer og lyst til at bruge drama som udtryksmiddel. Eleverne skal fremme deres indsigt i og glæde ved teatrets særlige kommunikationsform.

Stk. 2. Eleverne skal gennem praksis udvikle deres forståelse af den dramatiske udtryksforms særlige kropslige, æstetiske og sociale muligheder.

Stk. 3. I drama skal eleverne udvikle deres forståelse og brug af det dramatiske udtryk som en mulighed for at indleve sig i mennesker, situationer og miljøer.

Fælles Mål efter klassetrin

Efter 7./8./9. klassetrin

Kompetenceområde	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål	
Dramaproduktion	Eleven kan agere i dramaproduktioner med forskellige virkemidler.		Udvikling af materiale	
		1.	Eleven kan improvisere med krop og stemme med udgangspunkt i de dramaturgiske grundelementer.	Eleven har viden om figur, rum, tid og forløb.
Dramaanalyse	Eleven kan analysere teater- og drama-produktioner.		Genre	
		1.	Eleven kan genrebestemme dramaproduktioner.	Eleven har viden om teatergenrer.

■ Bindende rammer i Fælles Mål
 ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Komposition		Isenesætte		Performance	
Eleven kan sætte sceniske elementer sammen på baggrund af kompositoriske virkemidler.	Eleven har viden om konflikt, kontrast, rytme og metaforer.	Eleven kan iscenesætte et fælles produkt.	Eleven har viden om scenografi og manuskripttyper.	Eleven kan udtrykke sig tydeligt fra en scene.	Eleven har viden om skuespilteknikker.
Form		Fortolkning		Funktion	
Eleven kan vurdere teatrets fiktionsformer.	Eleven har viden om teatrets fiktionskontrakter.	Eleven kan fortolke teater- og dramaproduktioner.	Eleven har viden om sceniske kommunikationsformer.	Eleven kan vurdere teater- og dramaproduktioner som kunstnerisk udtryk og formidlingsform.	Eleven har viden om teatrets kulturelle funktion.

Læseplan

Indhold

---

1 Om læseplanens funktion	13
<hr/>	
2 Læseplanens opbygning	14
<hr/>	
3 Fagets formål og identitet	15
Fagets formål	15
Fagets identitet	15
<hr/>	
4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål	17
Dramaproduktion	17
Dramaanalyse	17
<hr/>	
5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	19
Dramaproduktion	19
Dramaanalyse	20
<hr/>	
6 Tværgående emner og problemstillinger	22
<hr/>	
7 Tværgående temaer	23
Sproglig udvikling	23
It og medier	23
Innovation og entreprenørskab	24

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold.

Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres. Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet, og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen for drama er opbygget på følgende måde:

Kapitel 3 beskriver fagets formål og identitet, samt hvordan faget relaterer sig til folkeskolens formål.

Kapitel 4 beskriver fagets to kompetenceområder og tilhørende kompetencemål. Kapitlet beskriver kompetenceområdernes indbyrdes sammenhæng.

Kapitel 5 beskriver indholdet af færdigheds- og vidensområderne for begge kompetenceområder. Beskrivelserne tager udgangspunkt i, hvordan der arbejdes hen imod de kompetencemål, der er for kompetenceområdet.

Kapitel 6 beskriver fagets rolle i tværfaglig undervisning.

Kapitel 7 beskriver, hvordan faget kan bidrage til arbejdet med de tværgående temaer sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget drama udvikle kompetencer og lyst til at bruge drama som udtryksmiddel. Eleverne skal fremme deres indsigt i og glæde ved teatrets særlige kommunikationsform.

Stk. 2. Eleverne skal gennem praksis udvikle deres forståelse af den dramatiske udtryksforms særlige kropslige, æstetiske og sociale muligheder.

Stk. 3. I drama skal eleverne udvikle deres forståelse og brug af det dramatiske udtryk som en mulighed for at indleve sig i mennesker, situationer og miljøer.

3.1 Fagets formål

I faget drama skal eleverne skal lære at anvende specifikke rum, samt egen krop og stemme som middel til at udtrykke, iscenesætte og formidle levende fortællinger. Gennem fagets praksis skal eleverne således øge deres forståelse for den dramatiske udtryksforms særlige muligheder. Udover brug af kroppen og stemmen i iscenesatte rum, åbner faget for elevernes æstetiske oplevelser gennem arbejdet med roller og objekter og gennem det sociale samspil med andre. Undervisningen sigter imod at give eleverne lyst og mod til at bruge teatrets kommunikations- og udtryksformer i forskellige situationer, sådan at de gennem øvelse og engageret deltagelse opnår tillid til egen anvendelse af disse.

Drama betyder oprindeligt *handling*, og teater betyder *stedet hvorfra man ser*. Teater er iscenesat fiktion, som er arrangeret for tilskuere, der ser på, mens drama kan foregå uden tilskuere. Selv om dramafaget bruger teatrets former, kan store dele af faget altså planlægges som dramatiske forløb og øvelser uden tilskuere.

Faget bidrager til folkeskolens overordnede formål ved at rammesætte undervisningen i en vekselvirkning mellem kreativ virkelyst, oplevelse og analyse. Gennem dette arbejde, hvor eleverne er skabende aktører i dramatiske forløb, stimuleres deres fantasi, samtidig med at arbejdet kan bidrage til elevernes sans- og erkendelsesmæssige udvikling. Det er desuden centralt, at faget giver eleverne øvelse i samarbejde og kropslig kommunikation, og faget er således medvirkende til at kvalificere elevernes deltagelse og medansvar i et demokratisk samfund.

3.2 Fagets identitet

Kernen i faget er det skabende arbejde, hvor oplevelse og erkendelse er forbundet med teatrets og dramaets æstetiske udtryksform. Det unikke ved faget er elevernes mulighed for kropsligt og kunstnerisk at udtrykke tanker, følelser og erfaringer i dramatisk form og herigennem forholde sig til sig selv, hinanden og omverdenen. Via rollearbejde og iscenesættelser får eleverne bevidsthed om sig selv, om rollen og om de andre rollefigurer. Dette

dobbelte perspektiv giver eleverne mulighed for at udvikle og arbejde med egen identitet, rollens identitet og disses samspil med omgivelserne.

Drama er et fag, der benytter mange af de samme metoder som kunstformen teater. Som i teater gør dramafaget ofte brug af spil i fiktion, og altid med et element af samarbejde og samspil. Centralt i faget står arbejdet med det teatermæssige formsprog, dets virkemidler og grundelementer som scene, spillere og tilskuere. Eleverne kan kreere mindre produkter, visninger og forestillinger, hvor de kan være hinandens tilskuere. Drama er et bredt fag, som også kan rumme andet end det man traditionelt forstår som teater. Der kan laves øvelser i kommunikation, improvisation, dans og samspil, og i mange tilfælde kan øvelser og processer stå alene og bidrage til dygtiggørelse og erfaring med dramaformen uden tilskuere. Undervisningen vil være præget af udforskende dramafaglige metoder, som involverer eleverne i skabende processer både personligt, socialt og fagligt i forhold til formen og det tematiske indhold. Sideløbende med den praktiske tilgang til faget vil eleverne også få erfaringer med analyse, som retter sig dels mod egen praksis og dels mod andre produktioner.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

Faget drama består af to kompetenceområder:

1. Dramaproduktion
2. Dramaanalyse.

De to kompetenceområder er ligeværdige og supplerer hinanden, idet eleverne både skaber dramaproduktioner og aktivt forholder sig til det, de skaber, gennem analyse. Dramaanalyse er altså ikke kun analyse af dramatisk tekst, men er også analyse af de produkter, eleverne skaber. Analysen sker under en dramaproduktion, hvor produktudviklingen løbende kvalificeres, men også efter at produktet er udviklet, hvor produktet evalueres og reflekteres over. Dramaproduktion og dramaanalyse foregår derfor i meget tæt sammenhæng og vekselvirkning.

Samtidig er kompetenceområderne også selvstændige områder, som kan italesættes uafhængigt af hinanden, og som man kan arbejde med hver for sig i dramaprocesser. Når eleverne er involveret kreativt i en dramaproduktionsproces vil de primært være meddeltende, indlevede og skabende, mens de vil se mere distanceret og reflekteret på produktionen, når den gøres til genstand for dramaanalyse.

4.1 Dramaproduktion

Kompetencemålet for dramaproduktion:

Eleven kan agere i dramaproduktioner med forskellige virkemidler.

I arbejdet med kompetenceområdet dramaproduktion arbejder eleverne med de forskellige faser af produktion fra idé til færdigt dramaprodukt. Her skaber og iscenesætter eleverne situationer ved hjælp af forskellige dramaformer. Situationer kan fx være små fiktive scenarier, samarbejds- og improvisationsøvelser eller større dramaproduktioner. På den måde indeholder dramaproduktion både øvelsesprocesser, som munder ud i visning af et produkt og udvikling af produkter uden tilskuere. Eleverne udvikler deres kreative evner ved at komponere scenisk materiale såsom manuskripter, kostumer eller teknikker. I kompositionsprocessen opnår eleverne fortrolighed med brug af forskellige virkemidler, såsom rum, lys, lyd, figur og samspil. Gennem deres brug af egen krop og stemmes udtryk, får eleverne teknikker til at agere i roller og motiveres til at sætte sig selv i spil i disse.

4.2 Dramaanalyse

Kompetencemålet for dramaanalyse:

Eleven kan analysere teater- og dramaproduktioner.

I dramaanalyse arbejder eleverne mod en forståelse af genrer, fiktionsformer og fortolkninger. Eleverne reflekterer over og vurderer egne og andres teater- og dramaproduktioner og får en forståelse for den funktion de kan have. Denne funktion kan fx være kritisk, oplysende eller satirisk. Ved at arbejde med analyse i den praktiske produktion og gennem en

observerende tilskuerrolle, tilegner eleverne sig genrebevidsthed og en generel forståelse for, hvordan fiktion kan virke i teater, som de også kan anvende og drage fordel af i egen dramaproduktion.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

Det følgende kapitel beskriver de færdigheds- og vidensområder, som leder frem mod kompetencemålene indenfor fagets to kompetenceområder; dramaproduktion og dramaanalyse.

5.1 Dramaproduktion

Kompetencemålet for dramaproduktion:

Eleven kan agere i dramaproduktioner med forskellige virkemidler.

I dramaproduktion arbejder eleverne med dramaøvelser, teknikker og de forskellige faser fra idé til færdigt dramaprodukt. Dette arbejde danner grundlaget for, at eleverne kan agere i roller, sætte sig selv i spil og anvende virkemidler i dramaproduktioner.

Kompetenceområdet dramaproduktion omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Udvikling af materiale** er centreret omkring elevernes idéer og kreativitet i arbejdet med en dramaproduktion.
- **Komposition** fokuserer på elevernes bearbejdelse af sceniske elementer.
- **Isenesættelse** omhandler elevernes konkrete skabelse og tilrettelæggelse af et dramaprodukt.
- **Performance** fokuserer på elevernes udtryk med krop og stemme.

Udvikling af materiale

I undervisningen lærer eleverne at udvikle materiale som kan indgå i en produktionsproces. Materiale kan være statisk som fx manuskripter og flydende, såsom bevægelser og improvisationer på scenen. At udvikle materiale vil sige at søge og kreativt skabe de elementer, som dramaproduktionen skal indeholde. Det sker ved hjælp af grundelementerne krop og stemme, der anvendes som redskaber i forskellige situationer og øvelser. Ved at sætte konkrete rammer for arbejdet, medvirker læreren til elevernes kreative brug af krop og stemme, og til deres udvikling af en basal forståelse for, hvordan figur, rum, tid og forløb kan bruges som materiale i dramaproduktion.

Komposition

I undervisningen eksperimenterer eleverne med at sætte materialer sammen. I arbejdet med komposition får eleverne mulighed for at lære at komponere og forstå, hvordan sceniske elementer som krop, stemme, bevægelse, rum og rekvisit, kan bidrage til kompositionen som helhed. Eleverne får indblik i og erfaring med anvendelse og sammensætning af kompositoriske virkemidler som konflikter, sceniske modpoler, rytme og metaforer i dramaproduktion, hvilket de også kan drage nytte af i det analytiske arbejde i faget.

Isenesættelse

Isenesættelse handler om at udforske de sceniske valg, og prøve isenesættelsesidéer af i praksis. Eleverne kan undersøge, hvordan eksempelvis en særlig instruktionsmetode eller et scenografisk koncept fungerer i forhold til den samlede dramaproduktion. I nogle

sammenhænge vil eleverne arbejde med at udvikle større sammenhængende iscenesættelser, som får karakter af forestillinger, der kan spilles for tilskuere, og som de kan evaluere og reflektere over. I andre sammenhænge er iscenesættelserne små eksperimenter, fx rollespil og improvisationer. Arbejdet med store, såvel som mindre iscenesættelser, kan udvikle elevernes fornemmelse for den kreative proces fra iscenesættelsesidé, over idéudvikling til produkt. Med fokus på deres valg af iscenesættelsesidé, kan eleverne få konkret viden om en idé's muligheder og begrænsninger, og de kan på den baggrund også undersøge alternative muligheder.

Performance

I undervisningen arbejder eleverne med at udtrykke sig verbalt og nonverbalt for andre i et scenisk udtryk. Eleverne kan gennem deres arbejde med forskellige verbale og kropslige teknikker øve sig i at udtrykke et synspunkt, en følelse eller en figur for tilskuere og tilhørere. Ved at arbejde med fokus på deres performance, kan eleverne få en øget fornemmelse for, hvordan deres retorik og kropssprog virker på andre, og hvordan deres placering, bevægelse og interaktivitet med andre i et givent rum er med til at skabe situationen og kommunikationen. Eleverne kan derigennem blive i stand til at anvende deres performance bevidst i forhold til konteksten og det rum, de befinder i..

5.2 Dramaanalyse

Kompetencemålet for dramaanalyse:

Eleven kan analysere teater- og dramaproduktioner.

I dramaanalyse arbejder eleverne mod en forståelse af genrer, form, fortællinger, fortolkninger og funktion, og gennem kontinuerligt dramaanalytisk arbejde med disse elementer, dannes elevens faglige udvikling. Kompetenceområdet dramaanalyse kan både indgå i dramaproduktion og i særskilte analyser af dramatiske tekster og forestillinger.

Kompetenceområdet dramaanalyse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Genre** fokuserer på elevernes genrekendskab i teater- og dramaprodukter.
- **Form** fokuserer på teater- og dramas særlige fiktionsform og fortællemåde.
- **Fortolkning** fokuserer på elevernes oplevelse og refleksion af teater og drama.
- **Funktion** fokuserer på teater og dramas rolle i samfundet.

Genre

Genre tager afsæt i dramaets typiske udtryksformer, som viser sig i manuskripter, teater-tekster og forestillinger. Med fokus på genre kan eleverne opnå viden om forskellige teater- og dramagenrer, eksempelvis tragedie og komedie eller procesdrama og forumteater. Denne viden kan anvendes i elevernes analyser og udarbejdelse af egne og andres dramaproduktioner.

Form

Form drejer sig om, hvordan teatermediet fungerer som fiktionsform. Gennem undervisningen kan eleverne opnå viden om fiktionskontrakten. En fiktionskontrakt er den uskrevne og udtalte aftale mellem de optrædende og publikum om, at selv om teatret finder sted i virkeligheden, er publikum vidner til en række fiktive hændelser. Fiktionskontrakten er betingelsen for, at den tilskuer som teatret henvender sig til, forstår henvendelsen som fiktion. Eleverne arbejder med forskellige typer af fiktionsformer, eksempelvis rollespil eller deltagerinvolverende teater, der gør tilskueren til en medspiller i forestillingen. På den måde får eleverne mulighed for at lære formbevidsthed, og for at forstå, hvordan teatret

som fiktionsform kan skabe fiktionskontrakter, som både berører dem, der er tilskuere til fiktionsformen, og dem der deltager i at skabe formen.

Fortolkning

Fortolkning drejer sig om at se mulige perspektiver og fortællinger i et teater- og dramaudtryk. Gennem det kropslige og personlige arbejde med fiktionsformer, får eleverne mulighed for at iagttage og diskutere deres oplevelser og fortolkninger af situationer, hvori de evt. selv medvirker, med andre. De kan på den måde reflektere over deres egen og andres opfattelse af en sag, en samtale eller en fortælling. Eleverne fortolker kontinuerligt hinandens udtryk, når de improviserer sammen og spiller rollespil i improvisatoriske øvelser. Gennem arbejde med større dramaproduktioner, kan eleverne få erfaring med at fortolke samspil mellem komplekse visuelle og rumlige former, med eller uden tilskuere, og ved at arbejde med fortolkning af tekster og manuskripter, får de en mere overordnet forståelse for, hvordan teater og drama som kommunikationsform virker.

Funktion

Funktion handler om den rolle, teater og drama har for den enkelte elev, for en gruppe og for hele samfundet. Gennem et kendskab til forskellige former for teater og drama, fx teater anvendt som redskab gennem rollespil og kreativ problembelysning, får eleverne mulighed for at opnå viden om teater og dramaproduktioners forskellige funktioner. Dramaets funktion kan fx være at lægge op til kritisk refleksion, at være oplysende eller underholdende. Eleverne lærer derved om teater og drama både som kunstnerisk form og som redskab til formidling.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Emner af sproglig, praktisk-musisk, kulturel, samfundsmæssig og global art kan være udgangspunkt for faglige samarbejder mellem drama og fx dansk, musik, billedkunst, historie eller geografi.

Det er især fagets kropslige, visuelle og narrative dele, som kan integreres i andre fag og bidrage til læring i tværfaglige undervisningsforløb. Drama kan indgå i andre fag som et middel, der kan fremme elevens forståelse, bearbejdning og formidling af det faglige indhold.

Valgfaget drama kan tage fat i og bearbejde fagligt indhold fra andre fag, fx ved at skabe en historiefortælling og anden formidling af dette faglige indhold, med henblik på at fortolke konkrete problemstillinger.

Drama kan også være oplagt at inddrage i forhold til projektopgaven, hvor det kan tjene som udtryks- og formidlingsform i fremlæggelsen af produkter.

7 Tværgående temaer

Alle fag skal have fokus på de tre tværgående temaer: it og medier, sproglig udvikling samt innovation og entreprenørskab.

7.1 Sproglig udvikling

Dette område består af fire dimensioner:

- Tale
- Lytte
- Læse
- Skrive.

I dramafaget er der god mulighed for at kommunikere og bruge sproget, både receptivt og produktivt. Det receptive sprog anvendes, når man er tilskuer og giver respons på andres arbejde, og det produktive når man er aktiv deltager i en skabende proces sammen med andre. Vekselvirkningen mellem receptiv og produktiv sprogbrug kan stimulere elevernes taleformåen og være med til at træne den verbalsproglige udvikling. Der er mulighed for, at eleverne kan møde fagord i flere forskellige sammenhænge, både mundtligt og skriftligt. Med et aktivt fagsprog, vil eleverne kunne analysere og forklare egne, såvel som andres dramaaktiviteter og iscenesættelser.

7.2 It og medier

Området arbejder med fire elevpositioner, der på forskellig vis kan indgå i fagets forløb og indhold:

- Eleven som analyserende modtager
- Eleven som kritisk undersøger
- Eleven som målrettet og kreativ producent
- Eleven som ansvarlig deltager.

Dramafaget kan støtte op om it og mediers fire elevpositioner på følgende måde:

Eleven som kritisk undersøger: Digitale medier kan bruges til at søge information om teatertraditioner og -former. Gennem målrettet og kritisk søgning på nettet kan eleverne få grundigere indblik i forskellige former for teaterøvelser og teaterforestillinger.

Eleven som analyserende modtager: Eleverne kan træne at analysere og fortolke videooptagelser af øvelsesformer og teaterforestillinger, hvilket kan være et væsentligt supplement til den kropslige læring på gulvet.

Eleven som målrettet og kreativ producent: Eleverne kan selv producere og eventuelt publicere videooptagelser af deres egen praksis, og de kan arbejde med særlige 'trans-media fortællinger' såsom sms-teater, som kombinerer forskellige medieformater ved at integrere teater og digitale platforme.

Eleven som ansvarlig deltager: I dramaundervisning, som integrerer digital produktion, kan undervisningen skabe rum for, at eleverne indbyrdes diskuterer deres fælles ansvarlighed. Det vil være oplagt at facilitere elevernes udvikling af etiske principper for deres mediebrug, når de deler informationer og skaber og producerer egne produkter digitalt.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Dette område består af fire dimensioner:

- Handling
- Kreativitet
- Omverdensforståelse
- Personlig indstilling.

I dramaproduktion, når eleverne designer og optimerer deres egne undersøgelser og processer, får de især mulighed for at arbejde innovativt og entreprenørielt: de samarbejder i sammenhængende forløb, hvor de materiale- og idégenererer, udarbejder scenarier, gennemfører relevante undersøgelser og komponerer, afprøver, analyserer og forbedrer produktet. Dramafaget kan således støtte op om de tanker og visioner, der ligger i entreprenørskabsbegrebet og dets fire dimensioner på følgende måde:

Handling kan forstås som elevernes evne til at kommunikere og agere i en skabende proces, hvor de er bevidste om det rum og den situation, deres handlinger udspiller sig i.

Kreativitet kan forstås som elevernes evne til at generere idéer og se muligheder i en skabende proces med drama som udtryksmiddel.

Omverdensforståelse kan forstås som elevernes viden om og evne til at reflektere over forskellige teaterformer og traditioner. Dette indebærer viden om teater og dramaproduktioners forskellige samfundsmæssige funktioner.

Personlig indstilling kan forstås som elevernes evne til at arbejde konstruktivt og med tro på, at de kan klare de stillede opgaver. Dette kan omhandle evnen til at acceptere usikkerhed og til at turde at eksperimentere og fejle.

Undervisningsvejledning

Indhold

---

1 Om undervisningsvejledningen	27
2 Elevernes alsidige udvikling	28
3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering i faget	29
Om tilrettelæggelse af undervisningen	29
Arbejds- og undervisningsformer i faget	29
Progression	31
Evaluering	32
Kriterier for valg af indhold	32
Læremidler og undervisningsmaterialer	32
4 Forholdet mellem kompetencer og indhold	34
Kompetenceområdet dramaproduktion	34
Kompetenceområdet dramaanalyse	36
5 Almene temaer	37
Åben skole	37
6 Tværgående emner og problemstillinger	38
7 Tværgående temaer	39
Sproglig udvikling	39
It og medier	39
8 Tilpasning af undervisningen til elevernes forudsætninger	41
9 Referencer	42

---

1 Om undervisningsvejledningen

Undervisningsvejledningen giver information, støtte og inspiration til at kvalificere de mange valg, som læreren, i samarbejde med sin leder og sine kolleger, tager i sin praksis. Den informerer om de bestemmelser i folkeskoleloven og i Fælles Mål, som vedrører undervisningen i faget, og den støtter ved at forklare og eksemplificere centrale dele af fagets indhold.

Endelig giver undervisningsvejledningen inspiration til og understøtter tilrettelæggelse af undervisning i faget på basis af fagets formål, mål og læseplan. Vejledningen beskriver forskellige mulige valg i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen. I forbindelse med disse beskrivelser bidrager den til at synliggøre forskellige veje i tilrettelæggelsen af undervisningen, bl.a. ved at lægge op til diskussion af potentialer og begrænsninger i forskellige former for undervisningspraksis. Undervisningsvejledningen er skrevet med henblik på, at den kan anvendes som et opslagsværk for læreren.

2 Elevernes alsidige udvikling

Gennem øvelser som bygger på elevernes brug af krop, stemme og forestillingsevne, retter dramaundervisningen sig mod elevernes sanse- og erkendelsesmæssige udvikling, ligesom at arbejdet med en rolle, giver eleverne mulighed for at se verden med andres øjne. Dette er med til at give eleverne en forståelse af deres egen, såvel som andres udvikling og identitet. En forståelse, som åbner for elevernes refleksion over egne muligheder og valg i forskellige sociale sammenhænge.

Dramafaget er et undersøgelses- og produktionsfag. Faget har en eksperimenterende og kreativ tilgang til elevernes undersøgelse, udvikling og præsentation af materialer og dramaprodukter, som i deres indhold beskæftiger sig med menneskelige relationer på et fiktivt plan. Dette bidrager til elevernes engagement og virkelyst. Samtidig med dette, får eleverne i dramaisituationen erfaringer med at samarbejde med andre.

3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering i faget

Dette kapitel omhandler lærerens arbejde med tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen, og hvad der kan have betydning for kvalificeringen af dramaundervisningen på skolen. I kapitlet stilles der spørgsmål til læreren, som kan give inspiration til udvikling af og refleksion over didaktiske valg i dramaundervisningen.

3.1 Om tilrettelæggelse af undervisningen

I drama skal eleverne lære at anvende et specifikt rum og egen krop og stemme, som middel til at udtrykke, iscenesætte og formidle levende fortællinger. Elevens evne til at sætte sig selv på spil i en fiktionsramme, sammen med andre, er central. Det betyder, at der skal være rum i undervisningen for, at eleverne tillidsfuldt kan undersøge, improvisere og tilegne sig den viden og de færdigheder, der sammen med deres personlige krop og stemme, danner grundlag for at være kreativt skabende og producerende i faget. Undervisningen sigter mod, at eleverne udvikler forudsætninger for en bevidst brug af og formidling med egen krop og stemme i kreative produktions- og samarbejdssituationer. Det er en central del af faget, at eleverne øger deres forståelse af, hvordan deres krop og stemme kan bruges og tilpasses, når de deltager i samarbejder inden for den dramatiske udtryksform.

I tilrettelæggelsen af undervisningen må man som lærer arbejde bevidst med, hvilke kompetencer eleverne opnår. Fokus kan fx være på, at hvert undervisningsforløb:

- rummer mulighed for, at eleverne arbejder med læring i, om og gennem brug af rum, krop, stemme, figur, improvisation
- arbejder med en fiktiv ramme og lader eleverne reflektere over dette, som en del af dramaundervisningen.

3.2 Arbejds- og undervisningsformer i faget

Arbejdsformerne i dramafaget er både *formidlende*, *undersøgende* og *samarbejdende*. Selv om de hænger sammen, kan de adskilles som selvstændige former ved overvejelser om gennemførelsen af undervisningen.

Formidlende arbejdsformer er karakteriseret ved, at læreren underviser eleverne i brugen af basale begreber, materialer og øvelser. Læreren kan sætte aktiviteter og opgaver i gang og instruere eleverne fra sidelinjen. I visse sammenhænge kan det være en fordel at udføre øvelser sammen med eleverne, hvorved læreren kan demonstrere og engagere eleverne gennem sin egen deltagelse. Opgaverne kan være rettet mod elevernes evne til at skabe og undersøge fiktive figurer, rum og fortællinger. Dette er i dramafaget i høj grad baseret på kroppens kommunikation, og modet og lysten til at improvisere og producere sammen med andre. Den formidlende arbejdsform giver et grundlag for elevernes faglige forståelse, og er med til at give dem en basal kropslig, kognitiv og sproglig viden om teater og drama.

I **undersøgende** arbejdsformer består lærerrollen primært i at sætte rammen for elevernes undersøgelse og i at være vejleder, mens eleverne i grupper, eller gennem små individuelle

opgaver, undersøger og bearbejder et tema eller en faglig problemstilling. Gennem undersøgende arbejdsformer skal eleverne tage ejerskab over et emne eller en proces, som ikke har noget facit men kræver, at de løbende undersøger og udvælger materiale og reflekterer over de valg, som er taget.

Samarbejdende arbejdsformer kan foregå i åbne forløb, hvor alle elever deltager i formuleringen af rammerne for gruppens arbejde, såvel som forløb, hvor rammerne er strammere fastlagt af læreren. Man kan uddelegere opgaver som instruktør og feedbackgiver til elever i gruppen, men elevgrupper kan også stå for gensidigt at give hinanden feedback på udvalgte tidspunkter i en undersøgende proces. Her vil det være hensigtsmæssigt at sætte rammer for, hvad feedbacken kan indeholde, og hvordan den kan formidles på den mest konstruktive måde. Et eksempel på en feedbackramme kan være, at eleverne i deres feedback til hinanden, skal nævne tre positive ting og en ting, som kan forbedres.

Samarbejde i grupper indeholder som regel verbale drøftelser og forhandlinger, men i dramafaget er det oplagt at lade dele af arbejdet foregå som tavs forhandling, idet eleverne herigennem får trænet deres evne til at kommunikere med kropssprog.

Eksempel: Tavs forhandling

En tavs forhandling vil sige, at elevgruppen indgår i en dialog uden at bruge verbalsproget. Forhandlingen drejer sig om udveksling af idéer, standpunkter eller responser og kan foregå ved, at eleverne, frem for at tale sig til enighed om noget, forhandler tavst med hinanden. Opgaven kan rammesættes sådan, at eleverne først individuelt skriver idéer på små sedler indenfor et tema eller som respons på en fortælling. Når alle har skrevet en vis mængde idéer, lægges disse ud på gulvet i vilkårlig orden, hvorefter gruppen, i fællesskab gennem tavs forhandling, laver en hierarkisk placering eller på anden måde skaber en orden i idéerne. Eleverne kan også på skift, via tavs forhandling, fjerne idéer, indtil de 'bedste' er tilbage. Øvelsen kan med fordel laves med udgangspunkt i en større materialesamling af kostumer, rekvisitter eller billeder, indtil eleverne på et givet tidspunkt har opnået enighed om materialernes antal, placering og sammensætning.

Kombinationen af formidlende, undersøgende og samarbejdende arbejdsformer, kan skærpe elevernes faglige forståelse, og bidrage til deres selvstændighed og fornemmelsen af deres egen person, samtidig med, at de får mulighed for at se sig selv som del af en faglig og social dynamik.

Refleksionsspørgsmål til valg af arbejdsform:

- Hvordan sikrer man et åbent og trygt undervisningsmiljø, hvor alle elever oplever, at de kan og tør komme til orde?
- Hvordan skal elevopgaver stilladseres? Skal hele opgaven stilles på én gang, eller skal den faciliteres løbende trin for trin?
- Hvordan gøres eleverne klar til at give og modtage feedback?
- Hvilke kriterier skal peer-to-peer feedback bygge på, og hvordan skal feedback-processen stilladseres?
- Hvordan sikres en åbenhed over for elevernes input, der tilgodeser, at deres udspil tages alvorligt?
- Hvilke rammer understøtter, at eleverne giver hinanden plads og rum for deltagelse, og at de er interesserede i at lytte til hinandens forslag og idéer?

3.3 Progression

I dramaundervisningen kan der arbejdes med progression på forskellige måder. Man må som lærer vurdere på hvilket niveau, den enkelte elev og holdet skal udfordres, i forhold til at skabe og analysere dramatiske udtryk. Arbejdet med progression kan indeholde følgende processer:

- **Fra lukkede til åbne opgaver.** I de første faser af dramaundervisningen, vil det være fordelagtigt at stille eleverne klart afgrænsede opgaver. Det skal være konkret for eleverne, hvad præmisser og spilleregler for en øvelse eller opgave er, således at de ikke er i tvivl om, hvordan der bør ageres. Rammen for en improvisationsøvelse kan med fordel være stramt formuleret, med en klar angivelse af situationen og dens hvem, hvad og hvor, for at gøre det enkelt for eleverne at fange impulsen og bidrage. I visse øvelser kan læreren deltage sammen med holdet på gulvet, og kan derved demonstrere og engagere via sin deltagelse. Gruppeopgaver kan faciliteres med en trin-for-trin-progression. I senere faser af dramaundervisningen har eleverne erhvervet et kendskab til faget og dets præmisser. Her vil de kunne arbejde med mere åbne opgaver og i længere forløb, som giver dem mulighed for at definere, afgrænse og reflektere over de valg, de foretager, mens læreren får en mere vejledende funktion.
- **Fra kropslige erfaringer til begreber.** Gennem den variation af undervisningsformer og -materialer, eleverne møder i faget, vil de langsomt gå fra at fornemme, hvordan øvelser og metoder virker på egen krop, til at få begreber og dermed kunne reflektere over de kropsliggjorte erfaringer og på den måde, forbinde praksis med fagsproget.
- **Fra enkel til sammensat og kompleks.** I arbejdet med kompetenceområdet dramaproduktion er det en fordel, at eleverne først får en indføring i krop, figur og rum og lærer disse former, materialer og deres muligheder grundigt at kende. Derefter kan de begynde at arbejde med at komponere former og produkter, hvor krop, figur og rum indgår i mere komplekse og sammensatte udtryk og iscenesættelser. Denne progression kan også medtænkes i forhold til elevernes egen performance i figurarbejde, der gradvis kan udvikles fra et simpelt, til et mere sammensat og bemestret udtryk.
I kompetenceområdet dramaanalyse, skal eleverne lære at analysere handlinger med dramafaglige begreber. Når eleverne fx analyserer, hvordan sceneopbygningen i en lille scene eller forestilling, de selv har lavet, virker, skal de kende et fagligt begreb; scenografi for at kunne foretage analysen. Desuden kræver en sådan analyse en forståelse af, hvilke idéer om teatret, der er på spil, fx hvordan scenerummet kan være med til at skabe distance eller indlevelse hos tilskueren. Arbejdet kan foregå på flere forskellige niveauer for forskellige elever, hvor det fælles mål er, at alle elever kan foretage en analyse. En enkel analyse har få elementer med – fx scenografiens materialer og deres betydning, mens at en kompleks analyse kan inddrage scenografiens samspil med lyd, lys, kostumer, figurer og tilskuerpositioner.
- **Fra dramatiske udtryk uden publikum til iscenesættelser med publikum.** I arbejdet med udvikling af dramaprodukter er det en fordel, at eleverne i de tidlige faser beskyttes i forhold til et tilskuerblik, da blikke udefra kan blokere for den enkeltes kreative fordybelse. I senere faser vil eleverne kunne have glæde af at drøfte tilskueren som mulighed, og i et vist omfang at afprøve deres arbejde for eller med tilskuere. Her vil de skulle integrere og diskutere, hvordan en iscenesættelse vil kunne opleves af en tilskuer, hvilket receptionsforhold, de ønsker at udvikle, og hvordan tilskuere konkret skal placeres i forhold til scenerummet.

3.4 Evaluering

Løbende feedback fra lærer til elev, og mellem eleverne, er et centralt element i elevernes faglige udvikling. Der skal sættes rammer for, hvad evalueringen skal indeholde, og hvordan den kan formidles på den mest konstruktive måde. Når man evaluerer et dramaforløb eller -produkt, kan evalueringen bygge på de konkrete planer for, hvordan eleverne skal arbejde med brug af rum, krop, stemme, figur og improvisation. På den måde vil læreren, sammen med eleverne, kunne evaluere virkningerne af arbejdet med de konkrete elementer i undervisningen (se også afsnit 3.2 om arbejds- og undervisningsformer i faget). Evalueringen kan fx stille følgende spørgsmål:

- Hvordan har vi flyttet os, i forhold til det vi kunne før med hensyn til rum, krop, stemme, figur, improvisation og gruppedynamik/samspil?
- Hvordan fungerede rammen for opgaverne?
- Fik vi erfaringer, vi ikke havde forventet?
- Hvad skal vi være opmærksomme på næste gang?
- Hvordan kan vi arbejde videre?

3.5 Kriterier for valg af indhold

Den fiktive form åbner mange muligheder for valg af indhold. Som lærer kan man overveje, hvordan balancen skal være mellem indhold, som er baseret på fx lærebøger i dramaforløb og manuskripter, og selvproducerede forløb, som bygger på elevernes egne erfaringer. Som lærer kan man fx overveje følgende spørgsmål:

- I hvor høj grad kan eleverne være med til at bestemme indholdet i undervisningen?
- Hvordan kan indholdet vælges med henblik på at vække elevernes nysgerrighed overfor noget, de ikke ved så meget om?
- Skal dramaprodukter udarbejdes fra bunden, uden tekst, eller skal indholdet være baseret på uddrag af tekster?
- Hvordan skal balancen være mellem klassisk drama og aktuelt stof, som fx ny dansk dramatik eller stof hentet i mediernes fortællinger eller på de sociale medier?
- Hvordan kan elevernes egne holdninger og roller udfordres, fx gennem rollespil og procesdrama?

3.6 Læremidler og undervisningsmaterialer

Det er afgørende for dramaundervisning, at der opbygges en samling af materialer og rekvisitter, der rummer muligheder for mange forskellige udklædninger og iscenesættelser. Ofte vil en sådan samling udbygges over tid, efterhånden som der i forbindelse med forskellige forestillinger, har været fremstillet materialer, som kan genbruges.

En scene kan være mange ting og behøver ikke være en traditionel installation. Muligheden for at kunne etablere en form for scene vil være til stede på de fleste skoler. En scene kan også betragtes som læremiddel, forstået på den måde, at scener alt efter deres udformning, danner muligheder og begrænsninger for en given iscenesættelse. I forbindelse med den almindelige dramaundervisning kan et samlesæt af scenekasser være anvendeligt til at opbygge forskellige rammer for de dramaturgiske øvelser.

Lyd og lys vil ofte indgå i undervisningen, og i særlig grad i forbindelse med forestillinger. I forbindelse med integrering af teknisk udstyr, er det væsentligt at afstemme omfanget med elevernes konkrete muligheder for også at gøre sig erfaringer med udstyret.

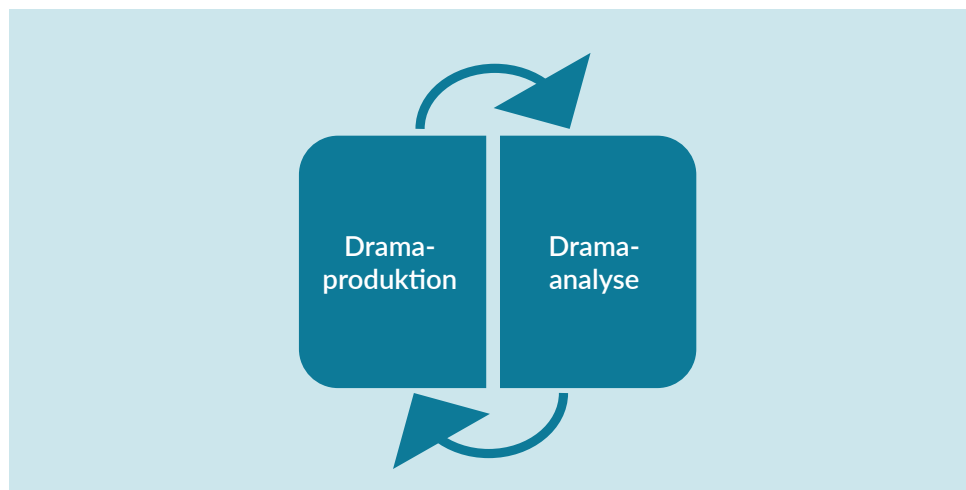
Det er væsentligt for undervisningen i drama, at den tænkes bredt, så undervisningen ikke låses fast i traditionelle scenerum, rollehæfter og rekvisitter. Der findes flere bøger, som har ideer til lege, øvelser og forskellige produktionsformer, som kan bruges som inspiration i undervisningen. Lærebøger kan skabe den fornødne variation og progression i undervisningen, hvilket vil kunne højne kvaliteten af iscenesættelserne.

4 Forholdet mellem kompetencer og indhold

Som det fremgår af læseplanen, indeholder faget drama kompetenceområderne dramaproduktion og dramaanalyse, hvortil der er knyttet kompetencemål. Eleverne skal kunne anskue fagets praktiske problemstillinger og begreber ud fra disse kompetenceområder og arbejde på tværs af disse.

I dette kapitel beskrives færdigheds- og vidensområderne i sammenhæng med dramafagets progression, som er introduceret i kapitel 3.

Figur 1: De to kompetenceområder for drama

4.1 Kompetenceområdet dramaproduktion

Kompetencemålet for dramaproduktion er, at eleven kan agere i dramaprocesser og skabe produkter med forskellige virkemidler. Derfor tager undervisningen udgangspunkt i elevernes eget arbejde med at skabe en dramaproduktion ud fra en ramme, en idé eller en anden form for impuls. Rammen kan være bestemt ud fra en associationsøvelse, fra en samfundsrelevant problemstilling eller givet af læreren. Produktion af drama kan foregå på mange niveauer, det kan være en enkel improvisationsøvelse eller en forestilling. Produktionen kan tage udgangspunkt i et manuskript udarbejdet af læreren, af eleverne selv eller af professionelle. Sammensætningen af forskellige udtryk, fx musik, scenografi, tekstmontage eller andet, kan afhængig af, hvordan det sættes sammen, ende med at give et helt nyt samlet udtryk.

På det mest grundlæggende niveau i dramaproduktion skal eleverne kunne *udvikle* materiale. At udvikle materiale vil sige at skabe dramas mindste bestanddele. Grundelementerne krop og stemme samt figur, rum, tid og forløb, bruges med forskellig vægtning i alle faser af dramaprocesser, men når der skabes materiale, vil det være mere ufærdige og åbne

produkter, som udvikles end i andre processer i faget. Der kan udvikles materiale ud fra ikke-tekstbundne improvisationer, hvor udgangspunktet er en rekvisit og sproget non-verbalt, eller ud fra en scene i et manuskript. Uanset hvilket udgangspunkt man vælger, vil eleverne øve sig i at fremstille og improvisere med fiktive figurer i tid og rum. Den, som agerer, må forsøge at leve sig ind i rollefigurens bevægelser, følelser og tanker, for at materialet kan fungere og blive troværdigt. Man kan også arbejde med stoffer og tekstiler, og med lyd og lys som materiale. Materialeudvikling er en kontinuerlig proces i dramaproduktion, hvor man improviserer, skaber figurer og eksperimenterer med rummet. Det vigtige er, at eleverne bliver ved at forholde sig lyttende og åbent til materialets muligheder.

Dramaproduktion indebærer også at kunne *komponere* materialer. Det er igen vigtigt, at elevernes fornemmelse for komposition både kan stimuleres og læres gennem små øvelser og i større produktioner. Øvelser kan kvalificere elevernes blik for, hvordan to personer, der bevæger sig i samme rum, kan udgøre en komposition, mens mindre og større dramaproduktioner kan styrke kompositionen af forløb og dramaturgier. Materialets dele sættes sammen til en helhed, hvor rækkefølgen af delene monteres ud fra en bærende idé. Afgrænsning af emne, valg af materialer og rækkefølgen i kompositionen, må begrundes ud fra de materialeeksperimenter, man har lavet forud, og de antagelser, man måtte have om dramaproduktet.

Eleverne skal kunne *iscenesætte*, og med udgangspunkt i enkle små iscenesættelser og visninger på holdet, kan de nærme sig det at kunne tilrettelægge og skabe større, og mere komplekse dramaproduktioner. Når der arbejdes med iscenesættelse, er måden, rummet iscenesættes på for en tilskuer, i fokus. En iscenesættelse vil have en potentiel tilskuer for øje, og eleverne kan derfor undersøge og tage stilling til, hvor i rummet, tilskuere skal placeres, om de skal sidde, stå eller interagere, og på hvilken måde, det dramatiske skal henvende sig til dem. Det tomme rum giver i udgangspunktet en god spilleramme, fordi det med lethed kan omdefineres til alle de rum og tilskuerformer, man har brug for i en iscenesættelse. For at kvalificere dette, kan der arbejdes med de dramatiske virkemidler: konflikt, spænding, kontrast og tempo.

Når eleverne arbejder med konflikt, vil de have fokus på modsætninger mellem roller, interesser eller kræfter, som en iscenesættelse fremstiller. Spænding er som regel et udtryk for, hvordan en iscenesættelse kan udvikle sig med stigende og faldende spændingskurve. Andre vigtige spændingsskabende midler kan være forholdet mellem det sagte og alt det, der ikke siges – handlingens undertekst. Underteksten er med til at skabe iscenesættelsens atmosfære og stemning og udtrykkes gennem mimik, intonation, bevægelsesmønstre, tempo, gentagelser o.lign. Kontrast kan medvirke til at en iscenesættelse bliver levende, hvilket der både kan arbejdes med via visuelle kontraster, kontrast mellem lyd og visualitet, og mellem figurer. Eleverne kan komponere en iscenesættelse ud fra et princip om, at der skal være kontrast mellem de enkelte materialer i kompositionen. Roller kan iscenesættes kontrastfuldt, hvilket kan forstærke modsætninger og gøre iscenesættelsen dynamisk. Ved at afprøve forskellige virkemidlers muligheder, fx ved at ændre i tempo, skabe kontrast eller arbejde med materialernes komposition, skærpes elevernes opmærksomhed mod det dramatiske udtryks iscenesættelse.

At *performe* i drama-faget vil sige, at eleverne gennem øvelse opnår en fornemmelse for, hvordan deres gestik og kropssprog virker i og udenfor dramaundervisningen, og i relationen til andre i mere overordnet forstand. Performance handler mere om form end om indhold, og uanset om der er tale om enkelte dramatiske udtryk, små handlingsforløb eller større forestillinger, er elevens performance basal. Der skal derfor være fokus på hver enkelt elevs muligheder for at øve sig i at udtrykke sig fra en scene eller på anden måde, til tilhørere.

4.2 Kompetenceområdet dramaanalyse

Kompetencemålet for dramaanalyse er, at eleven kan forholde sig til, reflektere over og vurdere egne og andres dramaprodukter og -produktioner. Der kan være tale om refleksion i forbindelse med en improvisationsøvelse eleverne laver på gulvet, eller det kan være i forbindelse med produktion af en forestilling eller en performance, hvor hensigten primært er at forbedre det færdige produkt. Der kan også være tale om efterbehandling af andres drama, hvad enten disse andre er kammerater fra dramaholdet, amatørteatre i lokalområdet, mindre teatergrupper, der besøger skolen, eller professionelle produktioner. Her vil hensigten primært være, ved hjælp af faglig viden og fagudtryk, at forholde sig til det oplevede og det indtryk, det gør på eleverne.

I dramaanalyse skal eleverne kende til de særlige genrer indenfor teater- og dramaprodukter. Teater- og dramaverdenen har mange forskellige udtryksformer og traditioner. Dette giver mulighed for at arbejde med flere former for dramagenrer, som komedier og tragedier og andre oplæg. Eleverne skal lære at genkende og bruge genretræk, også i forhold til de produktioner, som bryder med de konventionelle genrer.

Gennem dramaundervisningen opnår eleverne en viden om form, dvs. om fiktionsformen dramas særlige fortælle måde. De mange dramatiske udtryksformer kræver bevidsthed hos eleverne, når de skal forholde sig til konkrete forestillinger eller performances. Eleverne skal derfor have indsigt i, hvordan forskellige fiktionsformer påvirker det samlede dramatiske udtryk, og de skal kunne tage stilling til, hvordan teatrets særlige brug af fiktionskontrakter spiller ind. En fiktionskontrakt er den uskrevne og udtalte aftale mellem de optrædende og publikum om, at selv om teatret finder sted i virkeligheden, er publikum vidner til en række fiktive hændelser. Publikum skal altså kunne følge fiktionens form og kun gribe ind i, hvad der sker på scenen, hvis fiktionen åbner for det.

Undervisningen åbner op for, at eleverne erhverver viden om fortolkning, for dermed at kunne analysere og reflektere over egne, såvel som andres dramaprodukter. Et vigtigt element i en dramaproduktion er hvilken fortolkning, publikum kan tænkes at anlægge. Drama eleverne har analyse- og fortolkningsværktøjer med fra undervisningen i dansk. De kan suppleres med et sæt redskaber til at vurdere virkningen af rum, lys og lyd, scenografi og kostumer. Figurernes fysiske relationer, interaktioner, kropssprog med mere, må desuden indgå i den samlede analyse og fortolkning. Vil man have en fornemmelse af, hvilken virkning ens forestilling har på publikum, må man selv kunne komme med et bud på en fortolkning.

Eleverne skal kunne forholde sig til den funktion teater og drama har, og den rolle, faget spiller i mere overordnet forstand, i samfundet. Enhver opsætning har en funktion i en eller flere sammenhænge. Det kan være et særligt budskab som formidles, et særligt tema som perspektiveres, en særlig stemning som dyrkes, en særlig kultur som opretholdes eller udfordres, et æstetisk sprogbrug som er vanskelig at kommunikere på andre måder, eller noget helt andet. Der er altid noget på spil, som ikke nødvendigvis kan iagttages direkte på scenen. Det er centralt, at eleverne kan analysere sig frem til sådanne bagvedliggende forhold og diskutere deres analyser i et kritisk perspektiv. Eleverne må i denne sammenhæng også forholde sig mere generelt til, hvad kunst er for en størrelse, og hvad synet på kunst betyder i forhold til vores kultur.

5 Almene temaer

5.1 Åben skole

En del af faget handler om, at eleverne opnår indblik i forskellige teaterformer og -miljøer. Et større eller mindre omfangsrigt samarbejde med professionelt teater, amatørteater eller andre performere og teaterkyndige, kan anbefales. Samarbejdet kan bestå i, at professionelle teater- og dramaundervisere kommer på besøg på skolen og øver specifikke teknikker med eleverne eller laver særlige dramaforløb, fx procesdrama og forumteater. Udøvende grupper og ensembler kan vise forestillinger for eleverne, suppleret af en samtale med de udøvende, om både form og indhold i deres forestillinger. Samarbejdet kan også bestå i, at eleverne kommer på besøg eller i praktik på amatør- eller professionelle teatre og får indblik i arbejdsopgaverne på teateret. Det kan ske i form af et virksomhedsbesøg eller en egentlig praktik.

Samarbejdet med lokale, regionale eller landsdækkende scener, hvad enten disse er amatørscener eller professionelle teatre, giver eleverne et indblik i teaterverdenens mange arbejdsopgaver, og de udfordringer de har i forhold til at nå publikum. Desuden vil et samarbejde med en ekstern institution, fx ungdomsskole eller efterskole med teater- og drama som profil, kunne støtte vekselvirkningen mellem at producere og analysere i en bestemt kontekst og med et bestemt formål.

Endelig kan overværelse af teater indgå både som unik kunstoplevelse, og med henblik på at kvalificere elevernes vurdering, fortolkning og forståelse af teater. Faget udvikler herigennem en åbenhed hos eleverne over for teaterkunst og æstetiske udtryk.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Drama kan danne udgangspunkt for arbejdet med tværgående emner og bruges som redskab og metode til forståelse og indsigt i problemstillinger, der er bragt på banen af en række andre fag. Som arbejdsform kan drama fx bruges som fortolknings- og analysemåde i dansk, sprogfag og de øvrige humanistiske fag. I kristendomskundskab er det oplagt at dramatisere hændelser, både fra det gamle og det nye testamente, men man kan også lade eleverne arbejde med spil, der illustrerer etiske dilemmaer. Forumspil er skabt til at tydeliggøre magtstrukturer og kan bruges i arbejdet med klassens sociale relationer. At anvende drama som udtryksform kan således understøtte elevernes læring, dels i drama som fag og dels i det faglige indhold, som dramatiseres. Drama kan inddrages i forhold til projektopgaven som præsentations- og formidlingsform og kan medvirke til at motivere elevernes performance i fremlæggelsen af deres produkter.

7 Tværgående temaer

De tværgående temaer i folkeskolens fag, i form af sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab, indgår kontinuerligt i valgfaget drama.

7.1 Sproglig udvikling

Udover at faget drama, som nævnt i læseplanen, giver mulighed for at kommunikere og bruge sproget både receptivt og produktivt, kan brugen af fagord og begreber, når eleverne udtrykker sig om dramafaget og diskuterer og formidler et fagligt indhold, medvirke til den sproglige udvikling. Men det har også betydning for selve dramaundervisningens sprog, at eleverne får forståelse for de særlige fagbegreber og ord, som skaber faget og dets former.

I den daglige undervisning kan det være en god idé, at eleverne øver sig i at bruge centrale begreber som fiktion, figur, tilskuer, konflikt og scenerum, med henblik på at stimulere deres forståelse for sammenhænge mellem fagets materialer og sprog. Dette vil også øge deres muligheder for at være analytiske og præcise i deres refleksioner, når de analyserer, argumenterer og vurderer deres egne og andres dramaproduktioner, og når de skal give andre elever mundtlig feedback.

7.2 It og medier

I det tværgående tema it og medier er der fire elevpositioner: eleven som kritisk undersøger, eleven som analyserende modtager, eleven som målrettet og kreativ producent og eleven som ansvarlig deltager. Positionerne er analytisk adskilte, men i praksis ofte sammenvævet, afhængigt af det konkrete undervisningsforløb. De kan indgå i undervisningen i forskelligt omfang.

Dramafaget kan fx danne udgangspunkt for digital research, hvor eleverne søger viden i forhold til et tema, eller for at få indblik i bestemte dramaformer, som er tilgængelige som videomateriale på internettet. Med fokus på eleverne som kritiske undersøgere og analyserende modtagere, kan de via digitale medier følge med i de mest aktuelle udviklinger på teaterscenerne i Danmark og internationalt. De kan finde små videoklip, der giver indblik i opsætninger af forestillinger, og de kan få viden om historiske forhold, som har faglig relevans. Desuden kan eleverne hente videooptagelser fra forskellige teatertraditioner, som demonstrerer øvelser udført af professionelle, eller viser refleksioner af samme, som fx engelske Royal Shakespeare Company eller Forced Entertainment. Videooptagelserne kan inspirere dem i deres eget arbejde og kan supplere den erfaring, de får på egen krop gennem arbejdet i dramalokalet.

Eleverne arbejder som målrettede og kreative producenter, når de selv skal stå for at iscenesætte små spil eller øvelser, som optages på video og derefter uploades på internettet. De kan producere deres egne medieforestillinger med brug af mobiltelefoner, og de kan tage computeren med ind i dramaproduktionen, fx ved at eksperimentere med, hvordan man overfører sms'ens særlig måde at kommunikere på til scenerummet.

Endelig kan dramaundervisning integrere digital produktion i undervisningen, og på den måde skabe rum for, at eleverne indbyrdes diskuterer mediebrug og ansvarlighed i forhold til både informationsdeling og digital dramaproduktion.

7.3 Innovation og entreprenørskab

I innovation og entreprenørskab er der fire dimensioner, der gensidigt understøtter hinanden: *omverdensforståelse, kreativitet, personlig indstilling og evne til handling*.

Omverdensforståelsen er central for dramafaget, da den er grundlæggende for arbejdet med fagets sammenhængsforståelse, og den indebærer et fokus på omverdenens kulturelle og sociale forhold.

Kreativitet spiller en rolle i faget og viser sig fx, når eleverne skal stille spørgsmål, arbejde med idéudvikling og arbejde med dramaproduktioner, som i kraft af kreativ procesforståelse og benspænd kan udfordre elevernes opfattelse af, hvordan man kommer fra idé til produkt.

Elevers personlige indstilling til dramafaget spiller en stor rolle. Ikke kun i kraft af formålets fokus på at skabe forudsætninger for aktiv demokratisk deltagelse, men konkret i undervisningen, hvor elevernes deltagelse, engagement og personlige investering er afgørende. Det gælder alt fra øvelser på gulvet, gruppearbejde og plenumdiskussioner, til udvikling af kreative dramaprodukter og præsentation af små scener og forestillinger. Dramaundervisningen giver således god mulighed for at støtte eleverne i at tro på sig selv og acceptere muligheden for at fejle.

I forhold til **handlingsdimensionen** byder dramafaget på samarbejdsprocesser, hvor kommunikations- og relationsformer bringes i spil. Eleverne støttes i at handle i en kreativ proces, når de dramatiserer og skaber dramaproduktioner. Som en del af handlingsdimensionen samarbejder eleverne om at udvikle produkter og iscenesættelser, hvilket både fremmer sociale relationer eleverne imellem og lader dem forholde sig til relationerne, og tilblivelse af dramaproduktioner som en del af faget.

8 Tilpasning af undervisningen til elevernes forudsætninger

Der er mange måder at differentiere sin undervisning på i valgfaget drama. Faget lægger op til mange varierende opgavetyper, og dermed til mange forskellige interesser og forudsætninger. Der er praktiske opgaver, som fx at skaffe rekvisitter, bygge scener, lave kulisser eller et program for en forestilling, og der er kreative opgaver, som fx at skabe en figur, en dramatekst, udvikle replikker og designe en scenografi. Inden for disse opgaver er der igen forskel på størrelsen af opgaverne og ansvaret ved de enkelte opgaver, fx i form af roller med mange replikker eller med få replikker, at få en idé til hvordan en rekvisit skal bruges eller at skabe en sammenhængende scenografi osv. Der er stort fokus på både det dramatiske- og teatersceniske udtryk, og ligeledes praktiske- og håndværksmæssige opgaver, og dermed rummer faget opgaver til elever med mange forskellige forudsætninger.

Der vil være forskel på både elevernes forudsætninger, motivationer og ambitioner inden for valgfaget. Nogle har bare lyst til at være med til den kreative proces, mens andre har ønsker om at bruge fagets kompetencer i deres videre karriere. Uanset elevens udgangspunkt, bør undervisningen tilrettelægges, så alle elever udfordres. For nogle vil det være et stort skridt at stille sig op foran en gruppe tilhørere og præsentere en forestilling eller sige en enkelt replik, mens det for andre vil være en udfordring at skulle instruere sine kammerater ud fra en kreativ idé. For at imødekomme elever med forskellige udfordringer er det vigtigt, at man som lærer fortløbende arbejder med at etablere et tillidsfuldt rum på holdet. Læreren anbefales også at være omhyggelig med at lave et introduktionsforløb til faget, første gang man mødes, hvor eventuel usikkerhed bliver erstattet af klare rammer, tillidskabende øvelser og en trygt fællesskab.

Eksempel: Ekspertkappen

Ekspertkappen er en øvelse, som tildeler eleverne en ekspertrolle i undersøgelsen af et emne. Øvelsen kan være anvendelig, når holdet skal indlede en materialeudviklingsproces. Ekspertkappen kan være en måde at motivere og inkludere elever, som normalt har vanskeligt ved at fokusere på noget, der er udfordrende.

Det kan fx være, at eleverne skal arbejde med emnet 'klimaændringer'. Eleverne får af læreren stillet en opgave som et hold klimaeksperter, der skal undersøge, hvad klimaændringer vil sige, hvordan klimaet tematiseres i medierne, og hvordan klimaet har ændret sig gennem en årrække. Bagefter skal de som eksperter på en klimakonference, præsentere de materialer og fund, de har udviklet omkring emnet.

9 Referencer

Austring, Benný D. og Merete Sørensen. 2006. *Æstetik og læring – grundbog om æstetiske læreprocesser*. Kbh. Hans Reitzels Forlag.

Byréus, Katrin. 2001 (1995). *Du har hovedrollen i dit liv*. Gråsten. Forlaget Drama.

Dam, Birgitte. 2012. *Teater live – nye tendenser 1990 – 2011*. Gråsten. Forlaget Drama.

Fink-Jensen, Kirsten og Maj Nielsen (red). 2009. *Æstetiske læreprocesser – i teori og praksis*. Værløse. Billesøe og Baltzer.

Johnstone, Keith. 2005. *Impro. Improvisation og teater*. Kbh. Hans Reitzels Forlag.

Kirk, Hanne og Ida Krøgholt. 2018. *Fagdidaktik i teater og drama*. Frederiksberg. Frydenlund.

Kobbernagel, Lene. 2015. *Skuespilleren på arbejde*. Frederiksberg. Frydenlund.

Spolin, Viola. 1999. *Praktisk teaterarbejde*. Gråsten. Forlaget drama.

Sørensen, Karen. 2016. *Dramatik. En grundbog*. Aarhus. Systime.

**Drama (valgfag)
- Faghæfte 2019**

Udgivet i 2020

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET